

Sygn. akt IVU 436/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2013 r.

Sąd Okręgowy w Toruniu - IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący SSO Hanna Cackowska-Frank

Protokolant referent stażysta Ewelina Górna

przy udziale zainteresowanego S. I.

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2013 r. w Toruniu

sprawy **L. J.**

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w T.

o ustalenie istnienia ubezpieczeń społecznych

na skutek odwołania L. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w T.

z dnia 2 stycznia 2013 r. nr (...)

oddala odwołanie.

/-/SSO Hanna Cackowska-Frank

Sygn. akt IV U 436/13

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 stycznia 2013r. (nr (...)) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T., powołując się na przepisy art. 83 ust. 1 pkt 2 w związku z art. 38 ust. 1, art. 68 ust. 1a, art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 12 ust. 1, art. 13 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009r., nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz art. 177 § 3 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy stwierdził, że L. J. jako pracownik u płatnika składek S. I. działającego pod firmą Sklep (...) nie podlega obowiązkowo ubezpieczeniom: emerytalnemu, rentowym, chorobowemu i wypadkowemu w okresie od 8 czerwca 2012r.

Uzasadniając powyższą decyzję organ rentowy wskazał, iż na podstawie danych uzyskanych z Centralnej Bazy Danych Kompleksowego Systemu Informatycznego ZUS, ustalono że L. J. została zgłoszona do ubezpieczeń społecznych i ubezpieczenia zdrowotnego od 1.02.2012r. Ubezpieczona za okres od 22.03.2012r. do 23.04.2012r. otrzymywała wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy, od 24.04.2012r. do 6.06.2012r. przebywała na zasiłku chorobowym, a od 7.06. do 21.11.2012r. na zasiłku macierzyńskim.

Celem sprawdzenia, czy faktycznie doszło do nawiązania stosunku pracy między ubezpieczoną i płatnikiem składek S. I., w dniach od 12 do 13.07.2012r. Oddział przeprowadził kontrolę u płatnika składek, podczas której na okoliczność zatrudnienia L. J. przedstawione zostały dokumenty, m.in.: umowa o pracę zawarta 1 lutego 2012r. na okres próbny 3 miesięcy od 1 lutego 2012r. w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowisku księgowej, zaświadczenie lekarskie o

zdolności ubezpieczonej do pracy z 25.01.2012r., kwestionariusz osobowy z 1.02.2012r., listy obecności za okres od lutego do kwietnia 2012r., listy płac za okres od lutego do kwietnia 2012r.

Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, w dniu 7 sierpnia 2012r. Wydział Ubezpieczeń i Składek Inspektoratu w G. dokonał poświadczenia okresu ubezpieczenia i podstaw wymiaru składek L. J. z tytułu zatrudnienia u S. I., celem wypłaty zasiłku chorobowego.

Dnia 11 grudnia 2012r. do organu rentowego wpłynął wniosek o wydanie zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych L. J. w celu uzyskania dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urlopu wychowawczego. W dniu 13.12.2012r. pozyskano od płatnika kopię aneksu do umowy o pracę zawartego w dniu 19.03.2012r., zgodnie z którym, umowa o pracę zawarta 1.02.2012r. została przedłużona na czas nieokreślony – dokument ten nie został przedstawiony podczas postępowania kontrolnego przeprowadzonego w lipcu 2012r.

Analizując powyższe, organ rentowy uznał, że umowa o pracę zawarta 1.02.2012r. pomiędzy S. I. a L. J. na okres próbny 3 miesięcy uległa przedłużeniu do dnia porodu, czyli do dnia 7.06.2012r., natomiast aneks do umowy o pracę z 19.03.2012r. został sporządzony po przeprowadzonej w lipcu 2012r. kontroli i miał na celu uzyskanie prawa do zasiłku wychowawczego.

L. J. wniosła odwołanie od powyższej decyzji, zarzucając decyzji błąd w ustaleniach faktycznych poprzez bezpodstawne przyjęcie, że zawarty 19 marca 2012r. aneks do umowy jest czynnością prawną pozorną, mającą na celu wyłącznie uzyskanie prawa do zasiłku wychowawczego. Ubezpieczona domagała się uchylecia zaskarżonej decyzji i orzeczenie, że podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu.

Ubezpieczona podniosła, że naturalną kolejną rzeczą jest przedłużenie umowy zawartej na okres próbny poprzez zastąpienie jej umową na czas nieokreślony. Wskazywała, iż wykazała swoją przydatność do pracy, dlatego pracodawca chciał za sprawą aneksu zapewnić ubezpieczonej ciągłość zatrudnienia, bo w związku z kłopotami zdrowotnymi miał potrzebę zapewnienia sobie zaufanego zastępstwa.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. w odpowiedzi na odwołanie, podtrzymał stanowisko zawarte w decyzji i wniósł o oddalenie odwołania.

Ponadto, organ rentowy zacytował przepis art. 22 § 1 k.p. oraz stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w wyroku z 12.07.2012r. (Lex nr 1216864) odnośnie uznania umowy o pracę za zawartą dla pozorów i stwierdził, że zawarcie aneksu do umowy z dnia 19.03.2012r. zgodnie z art. 83 § 1 k.c. było czynnością pozorną, tym samym nie mogło wywołać skutków w zakresie ubezpieczenia społecznego L. J..

Postanowieniem z 20 marca 2013r. Sąd na podstawie art. 477¹¹ § 2 k.p.c. wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego S. I..

S. I. przyłączył się do stanowiska ubezpieczonej. Wskazał, że w dniu 12.03.2012r. otrzymał skierowanie do szpitala na operację. Nie mając innego pracownika tylko L. J., która jest dla niego osobą zaufaną postanowił przedłużyć z nią umowę o pracę. Ze względu na pogorszenie jej sytuacji zdrowotnej L. J. po pewnym czasie przeszła na zwolnienie lekarskie. Pracownica miała wrócić do pracy po porodzie i jedyną przyczyną nie dokonania tego były problemy zdrowotne dzieci.

Sąd ustalił, co następuje;

S. I. od 1994r. prowadzi działalność gospodarczą, tj. sklep spożywczo-przemysłowy w L., przy czym od 5 lat sklep prowadzony jest w nowym, atrakcyjniejszym lokalu. Działalność gospodarcza prowadzona jest na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej; z urzędem skarbowym zainteresowany rozlicza się na zasadzie księgi przychodów i rozchodów. Korzystając z dofinansowania Powiatowego Urzędu Pracy, w 2007r. płatnik zatrudnił M. S. na stanowisku ekspedientki. Pracownica - z powodu zajścia w ciążę - od grudnia 2011r. przebywała na

zwolnieniu lekarskim. Od tego czasu S. I. samodzielnie prowadził sklep, przejmując wszelkie obowiązki. Sklep był czynny od poniedziałku do soboty, w godzinach 8:00-20:00. Dokumentacją księgową zainteresowanego do stycznia 2012r., zajmowało się Biuro (...) w G., które sprawdzało wstępnie przygotowane przez S. I. dokumenty. Za usługę wystawiany był rachunek na kwotę około 100 zł (netto albo brutto). Współpraca z biurem trwała około 10-15 lat, do momentu zatrudnienia L. J.. W sklepie zainstalowany był program komputerowy do wprowadzania towaru (system do sprzedaży). Sprzedaż towaru przy użyciu kasy fiskalnej możliwa była dopiero po wprowadzeniu towaru do systemu. Program ten został zainstalowany wraz z zatrudnieniem M. S..

Dowód: - protokół przesłuchania S. I., k-36 akt rentowych,

odpowiedź na pyt.1.;

- zeznania S. I., od 00:57:19 protokołu elektronicznego rozprawy z 8.05.2013 r., k-114 akt sądowych.

W dniu 1.02.2012r. S. I. zawarł ze swoją siostrą L. J. umowę o pracę na okres próbny 3 miesiące, zatrudnił siostrę na stanowisku księgowej, w pełnym wymiarze czasu pracy, za wynagrodzeniem 1500 zł brutto. Do obowiązków ubezpieczonej należało zamawianie towaru, wprowadzanie go do systemu sprzedaży, księgowanie, sporządzanie list płac, deklaracji do ZUS i Urzędu Skarbowego, ubezpieczona posiadała też upoważnienie do podpisywania faktur, wykonywała przelewy. Sporadycznie wykonywała też pracę w charakterze sprzedawcy (w przypadku wyjścia zainteresowanego np. do toalety). L. J. świadczyła pracę w godzinach 8:00-15:00 oprócz sobót i niedziel.

Dowód: - kwestionariusz osobowy, k-16 akt rentowych;

- protokół przesłuchania S. I., k-36 i 37 akt rentowych, odpowiedź

na pyt. 2 i 3;

- kserokopia umowy o pracę, k-7 akt rentowych.

- zeznania L. J., od ok. 00:26:30, oraz od ok. 00:45:40 protokołu

elektronicznego, k-114 akt sądowych,

- listy obecności, k-15-19 akt rentowych.

L. J. ukończyła liceum ekonomiczne oraz studia inżynierskie zaoczne na kierunku inżynier transportu. Doświadczenie zawodowe ubezpieczonej nie wiąże się z pracą na stanowisku księgowej lub podobnym. Ubezpieczona pracowała wcześniej w trakcie studiów w Biurze (...) w firmie zajmującej się produkcją podzespołów do telewizorów LCD, a od sierpnia 2010r. do stycznia 2012r. prowadziła własną działalność gospodarczą – sklep z odzieżą używaną w Ś.. Z końcem stycznia 2012r. zlikwidowała działalność ze względu na jej nierentowność z tym, że od 3.10.2011r. do 31.01.2012r. (do końca działalności) przebywała na zwolnieniu lekarskim z powodu torbieli jajnika prawego w trakcie ciąży. Planowany termin porodu wyznaczony został na dzień 28.05.2012r.

Dowód: - zaświadczenie o obowiązkowym ubezpieczeniu chorobowym, k-4 akt rentowych;

- zaświadczenie płatnika składek, k-5 akt rentowych;

- zeznania L. J., od ok. 00:40:00 protokołu elektronicznego,

k-114 akt sądowych;

- karta przebiegu ciąży, koperta k-26 akt sądowych.

W marcu 2012r. u zainteresowanego uwidoczniła się przepuklina pachwinowa. W dniu 12.03.2012r. otrzymał skierowanie do poradni chirurgicznej, skąd w dniu 19.03.2012r. otrzymał skierowanie do szpitala na zabieg operacyjny, który został przeprowadzony w dniu 24.04.2012r. Zainteresowany przebywał w szpitalu w okresie od 22.04.2012r. do 30.04.2012r. i następnie na zwolnieniu lekarskim około dwóch miesięcy.

Dowód: - zeznania S. I., od 01:07:30 protokołu elektronicznego rozprawy

z 8.05.2013 r., k-114 akt sądowych;

- skierowanie do szpitala z 12.03.2012 r., karta leczenia szpitalnego z 30.04.2012 r.,

koperta k-21 akt sądowych;

- historia choroby S. I., koperta, k-106 akt sądowych.

Od 20.03.2012r. L. J. zaczęła odczuwać dolegliwości bólowe podbrzusza, zgrubienie i pieczenie (wcześniej odczuwała ból podbrzusza), które okazały się objawami torbieli Bartholina, znacznie utrudniającymi wykonywanie pracy siedzącej. Z tego powodu od 22.03.2012 r. ubezpieczona przebywała na zwolnieniu lekarskim. Do dnia porodu, tj. do 7.06.2012r. nie wróciła do pracy.

Dowód: - zeznania L. J., od ok. 00:31:00 protokołu elektronicznego,

k-114 akt sądowych;

- zaświadczenie płatnika składek, k-5 akt rentowych.

Do czasu powrotu S. I. do pracy (po niespełna 2 miesiącach od zabiegu) sklep w L. prowadził jego ojciec, A. I., zatrudniony na umowę zlecenia. Od chwili powrotu ze zwolnienia lekarskiego, zainteresowany prowadzi sklep samodzielnie, zajmując się zarówno sprzedażą jak i prowadzeniem dokumentacji, nie korzysta z usług biura rachunkowego. Sklep otwarty jest - podobnie jak wcześniej – od godziny 8:00 do 20:00, z tym że wprowadzona została przerwa między godziną 13:00 a 15:00. S. I. nie zatrudnił nikogo w zastępstwie L. J. ze względu na brak możliwości finansowych. W nagłych przypadkach w sklepie zastępuje zainteresowanego jego ojciec A. I..

Dowód: - protokół przesłuchania S. I., k-38 akt rentowych, odpowiedź

na pytanie 8;

- zeznania S. I., od 1:05:30 protokołu elektronicznego rozprawy

z 8.05.2013 r., k-114 akt sądowych.

W związku z wpływem do organu rentowego zaświadczenia o niezdolności do pracy L. J. celem wypłaty zasiłku chorobowego Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. przeprowadził w dniach 12-13 lipca 2012r. postępowanie kontrolne u płatnika składek.

Dowód: - kserokopia zwolnień lekarskich za okresy 22.03-26.04.2012r. i 27.04.-21.05.2012r.,

k-20 akt sądowych;

- załącznik do kontroli okresowej Nr (...), k-10 akt rentowych.

S. I. wyjaśnił w trakcie tej kontroli, że umowa o pracę z L. J. została zawarta 1.02.2012r. na okres próbny 3 miesiące, a na pytanie jakie dokumenty posiada na okoliczność zatrudnienia L. J. zainteresowany wymienił i okazał kwestionariusz osobowy, umowę o pracę z 1.02.2012r., zaświadczenie lekarskie, faktury, które podpisywała ubezpieczona, listy płac i listy obecności.

Dowód: - kserokopia umowy o pracę, zaświadczenia lekarskiego,
kwestionariusza osobowego, list obecności z podpisami wnioskodawczynie,
list płac z podpisem wnioskodawczynie przy odbiorze wynagrodzenia,
faktur podpisanych przez upoważnioną wnioskodawczynię, k-14-30 akt rentowych;
-protokół przesłuchania zainteresowanego S. I., k-35-38
akt rentowych,
-zeznania S. I., od 1:05:30 protokołu elektronicznego rozprawy
z 8.05.2013 r., k-114 akt sądowych.

W okresie od 7.06.2012r. do 21.11.2012r. L. J. przebywała na urlopie macierzyńskim. W dniu 7.11.2012r. złożyła wniosek o urlop wychowawczy na okres od 22.11.2012r. do 21.11.2014r. S. I. udzielił ubezpieczonej urlopu wychowawczego na powyższy okres.

W dniu 11.12.2012r. L. J. wystąpiła z wnioskiem do ZUS O/T. o wydanie zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych z tytułu zatrudnienia u S. I., celem uzyskania dodatku do zasiłku rodzinnego z tytułu urlopu wychowawczego.

Organ rentowy nie dysponował dokumentem poświadczającym ciągłość zatrudnienia ubezpieczonej. W aktach rentowych ubezpieczonej znajdowała się umowa o pracę na okres próbny od 1.02.2012 r., która była przedmiotem kontroli w lipcu 2012 r. Umowa ta, z racji ciąży ubezpieczonej, uległa z mocy prawa przedłużeniu do dnia porodu, tj. do 7.06.2012r.

W dniu 13.12.2012r. organ rentowy uzyskał od płatnika aneks do umowy o pracę z 1.02.2012r. z datą zawarcia 19.03.2012r., w którym pracodawca i pracownik zgodnie oświadczyli, że z dniem 19.03.2012r. zmieniają na mocy aneksu wiążącą ich umowę o pracę zawartą w dniu 1.02.2012r. – w miejsce dotychczasowych warunków umowy dotyczących zatrudnienia będą obowiązywały następujące warunki: przedłużenie umowy na czas nieokreślony, pozostałe warunki umowy o pracę nie ulegają zmianie.

Organ rentowy decyzją z 2.01.2013r. stwierdził, że L. J. nie podlega ubezpieczeniom społecznym od 8.06.2012r. jako pracownik u S. I..

Dowód : - zgoda pracodawcy an urlop macierzyński, akta osobowe, koperta, k-20 akt,

- wniosek i zgoda pracodawcy na urlop wychowawczy, akta osobowe j/w.

- wniosek o wydanie zaświadczenia, k-47 akt rentowych;

- aneks do umowy o pracę z datą 19.03.2012 r., nadesłany faksem 13.12.2013 r.,

k-48 akt rentowych;

- decyzja ZUS O/T., z dnia 2.01.2013 r., k- 49 akt rentowych.

Sąd zważył, co następuje:

Stan faktyczny w przedmiotowej sprawie ustalony został na podstawie dokumentów zgromadzonych w aktach ubezpieczeniowych oraz aktach sądowych a także na podstawie dowodu z przesłuchania w charakterze stron L. J. i S. I..

Sąd uznał za wiarygodne zgromadzone w sprawie dokumenty albowiem ich treść nie budziła wątpliwości Sądu, a ponadto żadna ze stron nie kwestionowała prawdziwości zawartych w nich informacji. Natomiast w zakresie spornego aneksu datowanego na 19.03.2012r. do umowy o pracę z 1.02.2012r. Sąd przyznał mu moc dowodową zgodnie z art. 245 k.p.c., przy czym podkreślić należy, że przyjęcie autentyczności dokumentów prywatnych nie jest jednoznaczne ani też tożsame z uznaniem za wiarygodne okoliczności faktycznych opisanych w treści tych dokumentów, a oświadczeń w nim zawartych - za ważne i skuteczne.

Oceniając wartość osobowych źródeł dowodowych w postaci zeznań L. J. i S. I., Sąd uznał je za wiarygodne jedynie w zakresie zgodnym

z ustalonym stanem faktycznym. Sąd w szczególności nie dał wiary zeznaniom stron co do daty zawarcia spornego aneksu i przyczyn jego zawarcia, o czym będzie mowa w dalszej części rozważań.

Z kolei zeznania świadka P. B. Sąd uznał wprawdzie za wiarygodne w zakresie faktu świadczenia pracy przez ubezpieczoną, aczkolwiek należy wskazać, że zeznania te cechowała chęć wskazywania okoliczności korzystnych dla ubezpieczonej. Świadek bowiem dokładnie wskazał okres pracy ubezpieczonej, natomiast zupełnie nie wiadomo dlaczego, nie wspomniał o okresie choroby zainteresowanego i pracy w tym sklepie A. I., czy jeszcze wcześniej M. S.. Świadek podawał też - inaczej niż płatnik - okres, od kiedy sklep mieści się w nowym budynku, czy też od kiedy sklep czynny jest z przerwą.

Bezspornym jest natomiast fakt prowadzenia działalności gospodarczej przez zainteresowanego, przedmiot tej działalności oraz sposób jej prowadzenia.

Zaznaczenia wymaga fakt, że organ rentowy nie kwestionował ważności umowy

o pracę na okres próbny 3 miesięcy, zawartej w dniu 1.02.2012 r., w trakcie realizacji której ubezpieczona stała się niezdolna do pracy (od 22.03.2012 r.). Rozwój wydarzeń opisany

w ustaleniach faktycznych (wniosek o wydanie zaświadczenia o podleganiu ubezpieczeniom społecznym) doprowadził jednak do wydania niekorzystnej dla ubezpieczonej decyzji przez organ rentowy, w której kwestionowano zasadność ważności spornego aneksu, uznając jego sporządzenie za czynność prawną pozorną.

W związku z powyższym, przedmiotem rozstrzygnięcia przez Sąd było dokonanie oceny aneksu do umowy o pracę z 19.03.2012 r., przedłożonego organowi rentowemu 13.12.2012 r. w świetle obowiązujących przepisów prawa.

Zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r., nr 205, poz. 1585 ze zm.) obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowemu podlegają, z zastrzeżeniem art. 8 i 9, osoby fizyczne, które na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej są pracownikami. W myśl art. 11 ust. 1 i 12 ust. 1 tej ustawy osoby te podlegają również obowiązkowym ubezpieczeniom chorobowemu i wypadkowemu. Definicja pracownika na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych została z kolei zawarta w przepisie art. 8 ust. 1 powyższej ustawy, który stanowi iż za pracownika uważa się osobę pozostającą w stosunku pracy. W orzecznictwie nie budzi kontrowersji uznanie pojęcia stosunku pracy z ww. artykułu jako równoznacznego z pojęciem stosunku pracy definiowanego przez art. 22 kp. (por. wyrok SN z 13.07.2005 r., I UK 296/04, OSNP 2006/9-10/157). W myśl art. 22 § 1 kp, przez nawiązanie stosunku pracy pracownik zobowiązuje się do wykonywania pracy określonego rodzaju na rzecz pracodawcy i pod jego kierownictwem oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez pracodawcę, a pracodawca - do zatrudniania pracownika za wynagrodzeniem.

Wystąpienie powyższych elementów decyduje o tym czy strony faktycznie łączą stosunek pracy o określonej treści. Samo formalne zawarcie umowy o pracę nie przesądza

o ważności tak ukształtowanego stosunku, a tym samym nie pociąga za sobą jego konsekwencji, również w zakresie prawa do ubezpieczeń społecznych (por. wyroki SN

z 19.10.2007 r., II UK 56/07, z 18.05.2006 r., II UK 164/05, Lex nr 192462). Umowa o pracę jest czynnością realną - wywołuje skutki prawne (także w zakresie ubezpieczeń społecznych), jeżeli praca jest faktycznie wykonywana przez pracownika. W szczególności umowa o pracę - bądź aneks zmieniający jej warunki - nie wywołuje skutków prawnych

jeżeli został zawarty bądź jest wykonywany w realiach naruszających art. 58 kc i art. 83 kc, mających zastosowanie w prawie pracy zgodnie z odesłaniem zawartym w art. 300 kp. Każda bowiem czynność, w tym zmierzająca do wywołania skutków w sferze prawa pracy, jaką niewątpliwie jest także zmiana warunków zatrudnienia, musi być postrzegana przez pryzmat tych przepisów.

Mając na uwadze ustalenia faktyczne w niniejszej sprawie, oraz sposób sformułowania przez organ rentowy zarzutów pod adresem spornego aneksu do umowy o pracę, ocenę kształtu spornego stosunku pracy należało dokonać przez pryzmat art. 83 kc, czyli pod kątem dokonania czynności prawnej pozornej.

Zgodnie z art. 83 § 1 kc, nieważne jest oświadczenie woli złożone drugiej stronie za jej zgodą dla pozorów. Jeżeli oświadczenie takie zostało złożone dla ukrycia innej czynności prawnej, ważność oświadczenia ocenia się według właściwości tej czynności. Pozorność jest wadą oświadczenia woli. Aby można było ją ustalić, konieczne jest kumulatywne wystąpienie trzech elementów: oświadczenie woli musi być złożone dla pozorów, oświadczenie woli musi być złożone drugiej stronie oraz adresat musi zgadzać się na dokonanie czynności prawnej jedynie dla pozorów. Umowę o pracę (odpowiednio aneks do umowy) uznaje się więc za zawartą dla pozorów, jeżeli obie strony miały świadomość, że osoba określona w umowie o pracę jako pracownik nie będzie świadczyć pracy, a osoba wskazana jako pracodawca nie będzie z niej korzystać. Analogicznie, pozorna czynność prawna ma miejsce w przypadku gdy strony zawierają umowę o pracę, a faktycznie łączy je umowa zlecenia. Nie można jednak przyjmować pozorności zawarcia umowy o pracę w sytuacji, gdy umowa ta była faktycznie realizowana, choćby celem osoby podejmującej zatrudnienie było uzyskanie świadczeń z ubezpieczenia społecznego (por. wyrok SN z 4.08.2005 r., II UK 321/04, OSNP 2006/11-12/190, wyrok SN z 25.01.2005 r., II UK 141/04, OSNP 2005/15/235, wyrok SN z 17.12.1996 r., II UKN 32/96, OSNAPiUS 1997 nr 15, poz. 275, wyrok z 16.03.1999 r., II UKN 512/98, OSNAPiUS 2000 nr 9, poz. 368, wyrok SN z 28.02.2001 r., II UKN 244/00, OSNAPiUS 2002 nr 20, poz. 496, wyrok SN z 18.05.2006 r., II UK 164/05, PiZS 2006/9/33). Pozorność zawarcia umowy o pracę wystąpi, gdy oświadczenia stron zawarte w umowie o pracę zawierają elementy stosunku pracy określone w art. 22 kp, jednakże strony faktycznie nie zamierzały realizować zapisów z umowy o pracę, tworząc jedynie fikcję w celu uzyskania świadczeń z ubezpieczeń społecznych. Skutkiem zawarcia pozornej umowy o pracę jest jej bezwzględna nieważność, brak wywoływania skutków prawnych.

Organ rentowy zarzucając pozorność oświadczeń woli stron zawartych w aneksie z 19.03.2012r. w zakresie okresu, na jaki umowa o pracę została zawarta, podkreślał przede wszystkim brak spornego aneksu w czasie kontroli w lipcu 2012r., co dawało podstawy do stwierdzenia, że aneks ten został sporządzony po w/w kontroli i miał na celu uzyskanie prawa do zasiłku wychowawczego.

W ocenie Sądu zebrany w sprawie materiał dowodowy potwierdza stanowisko organu rentowego co do pozorności oświadczeń woli stron zawartych w aneksie z 19.03.2012r.

Przede wszystkim podkreślenia wymaga fakt, że aneks do umowy o pracę z 19.03.2012r. został przedłożony organowi rentowemu dopiero w dniu 13.12.2012r. po złożeniu przez ubezpieczoną wniosku o wydanie zaświadczenia potwierdzającego zgłoszenie do ubezpieczeń społecznych z 11.12.2012r. (k-46 akt rentowych).

Zaznaczenia przy tym wymaga okoliczność, że podczas kontroli w dniach 12-13 lipca 2012r. płatnik składek nie przedłożył organowi rentowemu spornego aneksu, mimo że kontrolę przeprowadzano po okresie, na jaki zawarta została umowa o pracę z 1.02.2012r. i po dacie sporządzenia aneksu. S. I. nie tylko nie przedłożył spornego aneksu (choć skrupulatnie przedłożył wszystkie inne dokumenty dotyczące zawartej z siostrą umowy o pracę, jak listy płac, listy obecności czy podpisane przez ubezpieczoną faktury odbioru towaru), ale także w trakcie przesłuchania podczas kontroli w dniu 12.07.2012r. mówił o zawarciu umowy na okres próbny 3 miesięcy, nie wspominając o jej przedłużeniu na czas nieokreślony (protokół przesłuchania k-36 akt rentowych). Nie zgłosił też zastrzeżeń do protokołu kontroli z 13.07.2012r., w którym nie było mowy o aneksie.

Okoliczności tej - braku aneksu w trakcie kontroli - płatnik składek nie był w stanie wytłumaczyć w racjonalny sposób. Nie jest bowiem zrozumiałe, dlaczego okazując w trakcie kontroli akta osobowe pracownika S. I. nie okazał wszystkich dokumentów składających się na akta osobowe pracownika, a zwłaszcza tak ważnego dokumentu jak aneks

dotyczący przedłużenia czasu trwania umowy. Płatnik składek nie zatrudniał tak dużej ilości pracowników, żeby usprawiedliwione były takie braki w dokumentacji osobowej. Faktu tego nie sposób tłumaczyć także wskazywaną przez płatnika „adrenaliną” związaną z przeprowadzaną kontrolą.

Ze względu na powyższe Sąd podziela stanowisko organu rentowego, że aneks z 19.03.2012r. został sporządzony po dacie kontroli i w celu zapewnienia ubezpieczonej prawa do świadczeń związanych z urlopem wychowawczym.

W tym miejscu należy też odnieść się do wskazywanych przez strony okoliczności, mających potwierdzić zasadność sporządzenia aneksu i tym samym potwierdzić wiarygodność sporządzenia aneksu w dniu 19 marca 2012r.

W pierwszej kolejności warto wspomnieć o okolicznościach zawarcia umowy z 1.02.2012r. na okres próbny.

Strony inaczej argumentowały przyczynę zawarcia umowy o pracę na okres próbny. Ubezpieczone podnosiła, iż umowa została zawarta na okres próbny zgodnie z sugestią zainteresowanego, aby sprawdzić, czy praca będzie jej odpowiadała, a także aby przekonać się, „czy będzie na tyle zajęcia, żeby to jakoś wyglądało”. Zainteresowany wskazywał, że ten rodzaj umowy o pracę został wybrany, ponieważ „taka była sugestia siostry, że pierwsza umowa powinna być zawarta na okres próbny”. Pomijając kwestię niespójności zeznań co do wskazanych okoliczności, należy zauważyć, że strony – jak wynika z powyższego - zdawały sobie sprawę z tego, że być może wypełnianie obowiązków na stanowisku księgowej (czy ogólniej pracownika biurowego) w sklepie S. I. nie wypełni czasu przeznaczanego na pełen etat.

Ponadto, mimo iż L. J. zatrudniona została w pełnym wymiarze czasu pracy, pracowała 7 godzin dziennie, czego nie była w stanie wyjaśnić. W trakcie zeznań w dniu 8 maja 2013r. kilkakrotnie, na pytanie pełnomocnika organu rentowego potwierdziła, że pracowała od godziny 8:00 do 15:00. Dopiero na zwrócenie uwagi, że nie wypełnia to pełnego etatu zaczęła mówić o tym, że nie było to tak ściśle realizowane i godziny pracy były bardziej płynne. Zdaniem Sądu potwierdza to fakt niewystarczającej liczby obowiązków dla zatrudnienia pracownika na etacie księgowej w firmie S. I., tym bardziej, że wcześniej rozliczeniami zajmowało się biuro podatkowe, którego usługi opiewały na niewielką kwotę (100 zł) w porównaniu z zatrudnieniem pracownika. Jak zeznał S. I., do biura podatkowego zawoził wstępnie przygotowane dokumenty, celem ich weryfikacji. Zatem samodzielnie zajmował się księgowością w firmie. W ocenie Sądu, nie było zatem racjonalnego uzasadnienia dla zatrudnienia pracownika do prowadzenia dokumentacji firmy. Natomiast podczas choroby i rekonwalescencji S. I. – konieczna okazała się tylko praca sprzedawcy, której podjął się jego ojciec.

Płatnik składek na dzień kontroli przeprowadzonej przez ZUS (lipiec 2012r.) oświadczył, iż posiada środki finansowe na zatrudnienie pracownika. Podczas rozprawy w dniu 8 maja 2013r. zainteresowany zeznał, że nie stać go na zatrudnienie pracownika na zastępstwo L. J., ponieważ od początku 2012r. powstały 3 markety w okolicy, a obroty spadły o ok. 30% i sukcesywnie maleją. W ocenie Sądu koniec marca (hipotetycznie data zawarcia aneksu) - tym bardziej lipiec (kontrola ZUS) - z całą pewnością można przyjąć za „początek roku”, co potwierdza brak uzasadnienia dla zatrudnienia L. J. na stanowisku księgowej, generującym wielokrotnie wyższe koszty niż korzystanie z usług biura podatkowego. Dodać należy, że okoliczność otwarcia marketów w okolicy jest zwykle znana mieszkańcom okolicznych miejscowości wcześniej, co osoby prowadzące działalność handlową muszą uwzględniać w planowaniu kosztów swojej działalności. O ile zatem powyższej okoliczności płatnik nie brał pod uwagę zawierając umowę o pracę z 1.02.2012r., to powinien okoliczność tę uwzględniać podczas zawierania aneksu do umowy - gdyby istotnie aneks ten był zawierany w dniu 19.03.2013r. Wszak miało to miejsce po miesiącu realizacji umowy, kiedy dla płatnika znany był koszt zatrudnienia pracownika oraz jego zakres obowiązków.

Odnośnie zeznań dotyczących zasadności zawarcia spornego aneksu podczas przesłuchania na rozprawie w dniu 8 maja 2013r. S. I. zeznał, że w związku ze skierowaniem do szpitala na planowany zabieg operacyjny (przepuklina pachwinowa), zawarł z ubezpieczoną aneks do umowy o pracę dnia 19.03.2012 r. zmieniający umowę na czas nieokreślony, aby być zabezpieczonym w przypadku dłuższego okresu choroby. L. J. podczas choroby i rekonwalescencji zainteresowanego miała przejąć obowiązki w sklepie, w tym obsługiwać klientów. Wspomagać

miał ją ojciec S. I. i L. J., A. I., który wcześniej już pomagał w pracy w sklepie na podstawie umowy zlecenia. W piśmie procesowym z 27.03.2013r. zainteresowany podnosił, że ubezpieczona wykonywałaby swoje obowiązki objęte umową o pracę, jednakże przeszkodą okazało się nagłe pogorszenie jej stanu zdrowia. W piśmie procesowym z 28.03.2013r. L. J. także podtrzymywała, że aneks został sporządzony dla zapewnienia pracodawcy zaufanego zastępstwa, a tylko nieoczekiwane pogorszenie stanu zdrowia ubezpieczonej (zdiagnozowana torbiel Bartholina), skutkowało zwolnieniem lekarskim od 22.03.2012 r. a choroba dzieci spowodowała złożenie wniosku o urlop wychowawczy. Przed sądem ubezpieczona zeznała też, że aneks miałby zagwarantować jej zatrudnienie po powrocie z urlopu macierzyńskiego, żeby nie musiała rozglądać się za inną pracą. L. J. zawarcie aneksu argumentowała również tym, że skoro S. I. przeszedłby na zwolnienie lekarskie w związku z zabiegiem operacyjnym, to sklep należałoby zamknąć, „bo innej możliwości nie ma”. Jednak, jak się okazało, sklep był nieprzerwanie czynny, ponieważ obowiązki sprzedawcy przejął A. I., wcześniej niekiedy pomagający synowi w obsłudze klientów, ponieważ „on żyje tym sklepem” (jak zeznał S. I.), natomiast obecność pracownika biurowego okazała się w tym czasie zbędna. Jak obie strony zgodnie przyznały, po powrocie ze zwolnienia lekarskiego S. I. samodzielnie prowadzi sklep, zajmując się zarówno sprzedażą jak i księgowością. Ubezpieczona zeznała, że „brat jakoś sobie radzi, wszystkiego można się nauczyć”.

Organ rentowy ustosunkowując się do powoływanych przez ubezpieczoną i zainteresowanego okoliczności mających uzasadniać fakt zawarcia w dniu 19.03.2012 r. spornego aneksu, powoływał się na argumenty dotyczące braku uzasadnienia dla zatrudnienia ubezpieczonej w pełnym wymiarze czasu pracy z racji tego, iż na jej miejsce nie został zatrudniony pracownik na zastępstwo, jak również sytuacja finansowa płatnika składek nie przemawiała za zatrudnieniem pracownika.

Sąd podziela powyższe argumenty, że 19.03.2012 r. brak było podstaw do zawarcia aneksu, przedłużającego czas trwania umowy na umowę na czas nieokreślony.

Strony w tym czasie wiązała ważna umowa, która przedłużyłaby się do czasu porodu, a więc zabezpieczone były interesy zarówno pracodawcy jak i ubezpieczonej. W dacie 19.03.2012r. istniała przede wszystkim potrzeba zatrudnienia kogoś na zastępstwo zainteresowanego do obsługi klientów. Tego nie mogła zapewnić ubezpieczona, gdyż wcześniej obsługą klientów zajmowała się bardzo sporadycznie, w przypadku wyjścia brata do toalety. Strony nie ustaliły także, czy ubezpieczona w zaawansowanej już ciąży mogłaby wykonywać pracę sprzedawcy, bo zaświadczenie o zdolności do pracy zostało wystawione dla stanowiska księgowej. Znamienne jest także i to, że w aneksie nie zmieniono nazwy stanowiska lecz tylko czas trwania umowy, co oznacza że podczas nieobecności brata stanowisko pracy ubezpieczonej nie uległoby zmianie. Oczywistym więc było w tym czasie, że zainteresowany musi zapewnić sobie zastępstwo w zakresie obsługi klientów i w efekcie takie zastępstwo nastąpiło w osobie A. I.. Nie było natomiast potrzeby ani racjonalnych podstaw do przedłużenia umowy z L. J., gdyż - jak wskazano wyżej - w tym czasie brak było uzasadnienia do zatrudnienia pracownika w charakterze księgowego. Potwierdzeniem takiego stanowiska jest okoliczność braku zatrudnienia zastępstwa za L. J. (zarówno w czasie nieobecności S. I. jak i po jego powrocie do pracy), jak również przyznana przez płatnika, jego sytuacja ekonomiczna. Dodać należy, że stanowisko księgowej utworzone zostało praktycznie w związku z zatrudnieniem L. J. (M. S. była wcześniej zatrudniona jako ekspedientka) i po jej przejściu na zwolnienie lekarskie, nie było potrzeby ani uzasadnienia ekonomicznego dla zatrudnienia zastępstwa w tym zakresie.

Reasumując, w ocenie Sądu wszystkie wykazane wyżej okoliczności świadczą o tym, że sporny aneks do umowy o pracę z 1.02.2012r. datowany na 19.03.2012r., został sporządzony po kontroli organu rentowego u płatnika, w związku z wnioskiem L. J. o wydanie zaświadczenia o podleganiu ubezpieczeniom społecznym. Aneks ten został sporządzony dla pozorów w rozumieniu przepisu art. 83 § 1 kc, gdyż strony – L. J. i S. I. miały świadomość, że praca (po 8 czerwca 2012r.) nie była i nie mogła być świadczona, nie było też racjonalnego uzasadnienia dla zatrudnienia w tym czasie pracownika na stanowisku księgowej na czas nieokreślony, a jedynym celem sporządzenia spornego aneksu było uzyskanie przez ubezpieczoną świadczeń związanych z korzystaniem z urlopu wychowawczego.

Wobec powyższego, przedmiotowy aneks nie może stanowić podstawy do objęcia L. J. ubezpieczeniami społecznymi od 8.06.2012 r., zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt

1 a contrario, art. 11 ust. 1 a contrario oraz art. 12 ust. 1 a contrario ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych.

W tym stanie rzeczy Sąd – w oparciu o przepis art. 477¹⁴ § 1 kpc - oddalił odwołanie jako bezzasadne, nie znajdując usprawiedliwionych podstaw do jego uwzględnienia.

SSO Hanna Cackowska-Frank